

לבנינה של תורה

שיחות שנמסרו בבית המדרש על ידי ראש הישיבה הרב ברוך וידר שליט"א

שיחה תקלג

ה"ד בסיון תשפ"ה
פרשת "בהעלותך"

”אֲנִי בִּינָה לִי גְבוּרָה”

מקור גבורת הלוחמים בני הישיבות

”כִּלְ חַלּוּזִי כָּבֹא לְפָנַי ה' לְמַלְחָמָה”

הרוחות במדינת ישראל סוערות לאחרונה בסוגיית גיוס בני ישיבות לצבא וחוק הגיוס. הנושא כה מלהיט את הרוחות עד כדי כך שישנו חשש שהממשלה תיפול בימים הקרובים ונצא לבחירות. בהקשר זה, רבני ש"ס פסקו בימים האחרונים שישנו איסור חמור ללכת לצבא, גם למי שאינו לומד תורה. אני הקטן לא זכיתי להבין את דבריהם, שהלוא הם נתלים בגדול הדור הרב עובדיה יוסף זצ"ל שלא סבר כך.

אגב דיון זה, עלה פעמים רבות המודל של בני ישיבות ההסדר כדוגמה לאפשרות לימוד תורה בשילוב עם השירות הצבאי. כבר הזכרנו שאחד מגדולי הדור בעולם החרדי אמר על הביני"שים: "הם רואים את הצבא הזה כצבא של יהושע בן נון", ואני מסכים איתו שכך אנו רואים את הצבא שלנו. אמנם, גם בצבא של יהושע בן נון היו בעיות, וגם בו אחד

”כִּי תֵצֵא לְמַלְחָמָה עַל אִיבְךָ”

היום לפני ארבעים ושלוש שנה יצאנו מבית מדרש זה למלחמת 'שלום הגליל'. לאחר שסיימתי את 'סדר צהרים' בשש וחצי כאברך בישיבה, נסעתי הביתה והתגייסתי עם כל בני השיעור שלי באותו לילה. ביום כ' בסיוון, שכידוע הוא יום של תענית בשל פרעות של ת"ח ות"ט שאירעו בו, נלחמנו כגדוד בני ישיבות ההסדר¹ בקרב קשה, שנודע לימים כ'קרב סולטאן יעקוב'. קרב זה זכה לתהודה לאחרונה, בשל השבת גופתו של חייל הגדוד צבי פלדמן הי"ד לקבר ישראל. ברצוני לעסוק היום בנושא החינוך, בהקשר לקרב הזה ולמלחמה שאנו בעיצומה.

לימוד תורה בישיבה מגדל לוחמים לתפארת לעם ישראל

¹ באותם ימים גדוד זה כונה 'גדוד ישיבות החמש', משום שבין ישיבות ההסדר היו ישיבות שנהגו בהן מסלול בן ארבע וחצי שנים, ושלוש ישיבות - 'הכותל', 'שעלבים' ו'בנה' - שבהן המסלול היה בן חמש שנים.

בסיומו של הקרב נותרו מכל הגדוד רק שמונה טנקים שלמים. רק שמונה טנקים עמדו במסדר כשחנינו בחניון בשעה תשע ועשרה, לאחר שיצאנו בחסות הארטילריה הישראלית מהמארב. ביניהם היה בחסדי ה' גם הטנק שלי, טנק ד' - טנק סגן מפקד פלוגה ז', על אף שהמיגון, המכונה 'בלטן', שניצב כשלושים סנטימטר מאחורי גבי, היה מנוקב ככברה ומלא חורים. על כך, אני מודה לקב"ה ברבים על חסדו עימי שלא נפגעת.

זכינו לחלץ את הרב אלי ברינבאום שליט"א משיבת 'הגוש', שהיה אז קצין שיתוף ארטילרי וכיום עומד בראש 'מכון עמיאל-שטראוס', השולח עשרות ומאות רבנים לתפוצות. הטנק שלו נפגע מולי, סימנו לו והוא עלה על הטנק שלנו וחלקתי איתו את החלל הקטן ששימש את הטען-קשר בטנק האמריקאי המיושן והקטן (M48) שבו לחמנו. התחלפנו בתפקידים והוא עמד במקומו. בזמן שהוא היה בחוץ ואני הייתי בפנים, הוא נפגע מרסיס בצוואר וחבשתי אותו. כך נצלו חייו והוא מודה לי על זאת עד היום.

”הגברים אשר מעולם אנשי השם”

אספר לכם סיפור מזעזע על בן ישיבת 'הכותל' שלא סיפרתי כאן מעודי. על אחד הטנקים של 'ישיבת הכתל' עלה במהלך הקרב איש קומנדו סורי ענק וגבוה. טען הטנק, אבי האופט - בן השיעור שלי ודודו של אחד מתלמידינו כיום - היה נמוך בשליש קומה ממנו וגם סבל באותו יום מחום של כארבעים מעלות. למרות זאת, הוא יצא לקרב וחרף את נפשו כאשר נאבק עימו על הטנק. הסורי כמעט והרג אותו. הרב דב קפלן, גם הוא בן השיעור שלי ששימש כתותחן בטנק הזה⁴, שמע את הקולות וחשב שיש צורך לחלץ פצועים. לכן הוא יצא מהטנק ללא נשק במטרה לסייע במשימת החילוץ, וכאשר הוא התעשת וקלט את המצב הוא סייע לאבי לחסל את הענק הסורי. זהו דבר לא רגיל בקרבות שריון, והוא משקף את המצב הקשה בו היינו נתונים.

⁴ לימים הוא היה רב בלונדון ורבה של קיסריה.

הלוחמים לקח אדרת בכיבוש יריחו, אך למרות זאת הצבא נותר 'צבאו של יהושע בן נון'. שלשום התקשר אלי הרב דודי דודקביץ' שליט"א, וסיפר לי שהזדמן לו להיות בשבת עם מחלקת הלוחמים של בני 'ישיבת הכותל' בכפר עציון. הוא הרבה בתשבחות על בני הישיבה, והדגיש את המפגש שלו עם בני חו"ל לשעבר, שהתגייסו בגיוס מרץ האחרון כחלק מהמחלקה, וכמה התרשם מהם.

”דָּם וְאֵשׁ וְהִימָרוֹת עֶשֶׂן”

בשנתיים האחרונות עברנו טלטלה גדולה. בתולדות מדינת ישראל היו שלוש הפתעות: הראשונה היא מלחמת יום הכיפורים, שהתחילה כשמצבנו היה נחות ובחסדי ה' זכינו להפוך את הקערה על פיה, בזכות גבורת הלוחמים שמסרו את נפשם. הפעם השלישית הייתה ב'שמחת תורה' תשפ"ד, כשהחמאס הפתיע את מדינת ישראל. כולנו יודעים את התוצאות העגומות של הפתעה זו, ומאידך גיסא את הגבורה שהתגלתה בקרב עם ישראל. בין שני המאורעות הללו התרחש בשנת תשמ"ב 'קרב סולטאן יעקוב'.

כל בני הגדוד בו נלחמתי, גדוד 362 שמפקדו מתגורר כיום ברובע היהודי, היו בני 'ישיבות הסדר' בשיעור ה'. נכנסו לקרב זה כשלושים טנקים ונקלענו למארב שעלה עלינו בכמות ובאיכות. כוח האויב מנה פי שלושה או פי ארבעה מאיתנו, והסתתר במבצר מבוטן שהוחבא היטב במיצר שבין ההרים. מוצב זה נקרא בשפת הקוד 'משולש', ולימים כונה 'המתלה הקטן'². הקרב היה קשה מאוד. במשך לילה שלם היינו מכותרים ולחמנו באויב, שהיה מחופר בנגמ"שים נושאי טילים BMP1 ונושאי תותח 76 מילימטר, שאותם ירו ללא הרף לטווח קצר מתוך חרכי הירי שהיו בעמדותיהם³. ניסינו להשיב להם אש כמיטב יכולתנו, על אף שנותרנו כמעט ללא תחמושת.

² להבדיל מ'המתלה הגדול', בו התנהל קרב קשה ואפוף גבורה במלחמת סיני.

³ הרב דוד תורג'מן סיפר לי שהוא ראה זאת כאשר הטנק שלו נפגע והוא שהה בחוץ.

את סיפורו ההרואי של הרב דב, ששמר על קור רוחו והצליח לחלץ את עשרת הלוחמים שהסתופפו בתוך הטנק, ואני ביניהם. זו גבורה של בן ישיבה.

אספר גם על אריה שטראוס הי"ד, החברותא שלי בישיבת 'הכותל' וכבר היה אז אברך עם ילד בן שנה וחצי. מקומו בבית המדרש היה סמוך למקומו של מורנו הרב נבנצל יבדל לחיים. במהלך הקרב יצא אריה מהטנק תחת אש כדי להביא מים לחבריו שהיו צמאים. זאת, על אף שבתוך הטנק היינו מוגנים, ואילו בחוץ יהום הסער.

אנו רגילים לסיפורים מעין אלו המסופרים על גיבורי דוד המלך שהביאו מים מבית לחם ועל גיבורי יהושע בן נון, אולם זהו סיפור על אברך צעיר בן 23 בן-דורנו, שהסתופף איתנו בין כותלי בית המדרש. כאשר אני חושב על כך, זה נותן לי המון כוח.

הייתה לו ספרייה קטנה מעל המחשב בטנק, וכאשר קברו אותו הניחו בקברו את 'ספר הישר' המיוחס לרבנו תם, שאשתו נתנה לו כמתנה לפני שיצא לקרב והיה בכיס חולצתו בשעה שעלה השמימה.

”לְקַדְוָשִׁים אֲשֶׁר בְּאַרְץ הַמָּה”

במלחמה הזו, מלחמת 'חרבות ברזל', ישנם גיבורים רבים עוד יותר מאיתנו. אנו התמודדנו עם לחימה קשה במשך לילה אחד, אולם כיום אנו עומדים במלחמה כבר יותר משנה וחצי. כמאה מיושבי בית מדרשנו נמצאים כעת במערכות המלחמה.

לאחרונה יצא על ידי 'איגוד ישיבות ההסדר' ספר בשם 'מעשה בצדיק ואלונקה', העוסק ב"סיפור חייהם של חללי 'ישיבות ההסדר' בשנה הראשונה של מלחמת שמיני עצרת". כל הספר עוסק בגבורת בייני"שים שמסרו את נפשם למען עם ישראל, וכדאי לקרוא אותו.

אקרא קטע קטן על יקיר שנקולבסקי מיישיבת 'ירוחם', שנפל בכ"א בכסלו בקרב בשג'אעיה:

דוגמא נוספת - החברותא שלי בישיבה התיכונית, סמל זאב רויטמן הי"ד, היה בן ישיבת 'בנה' ופיקד על טנק של 'הסדרניקים'. כאשר הוא נוכח שטנק אחר של הגדוד עלה על סלע ללא יכולת תנועה, הוא חשש שהטנק יהפוך למטרה נִיחַת וקלה, ולכן סיכן את נפשו ונפש חייליו כדי להציל את לוחמי הטנק, במקום להתקדם עם כולנו. הוא נאבק במציאות המורכבת הזו בגבורה גדולה, עד שקיבל פקודה להותיר כך את הטנק עד להגעת חולייה טכנית. בהמשך הקרב, כמעט כל מי שהיה בטנק שלו נהרג, למעט אחד שנשרף וניצל.

”כִּי גִבּוֹרֵי חַיִּל בָּדָם”

אספר עוד מסיפורי הגבורה של בני ישיבתנו. בתשע ועשרה נגמר הקרב, יצאנו והוכרזה הפסקת אש בשל לחץ אמריקאי, דווקא כאשר צה"ל היה בשיא תנופת ההתקפה וכמעט הגיע לשערי דמשק. למרות זאת, בעשרה לשתיים עשרה הסורים טיווחו אותנו, את שמונת הטנקים ומספר הנגמ"שים ששרדו את הקרב, באש ארטילרית כבדה. כל הטנקים ברחו, ורק הטנק שלנו נותר בשטח, כאשר בתוכו מצטופפים כעשרה לוחמים, שמצאו בו מחסה לאחר שהכלים שלהם נפגעו.

אולם, מאת ה' הייתה זו והטנק שלנו לא הניע. כולם צעקו לנהג אבי רט "תניע, תניע", אבל הטנק אינו מצליח להניע. היה זה פחד אימים, מסביב ירדה אש תופת ללא הפוגה ואנו היינו למטרה נוחה בשטח חשוף. לפתע הבחנו שנגמ"ש חוליה התעכב, ויצא ממנו לוחם שניסה להניע את הטנק שלנו בעזרת פָּפֶל 24 שהוציא מהנגמ"ש שלו. איזו גבורה! הוא היה יכול לברוח עם כולם, אבל הוא חזר אחורה כדי להציל אותנו! תוך כדי כך, הרב דב קפלן דחף אותי, שעמדתי במקומו של הטנק, יצא אל האש מתוך סיכון חייו, והפציר באבי שיניח לו לנסות להתניע את הטנק. הקב"ה סייע בידו, ואכן הטנק הונע על ידו.

לימים, רבנו הרב הדרי זצ"ל דיבר באחת משיחותיו על 'מידת ההשתוות' וכיצד יש צריך להתנהל בקור רוח גם במצבים מורכבים. הוא הביא כדוגמה לכך

שנושא את האמת. כך תקפו את הרמב"ם, את הרמח"ל, את הראי"ה קוק, וכך גם את כל נושאי האמת, שהדור שעוד היה לא בשל להבין את גדלותם עמד מולם כננס העומד מול מגדל גבוה ומביע את דעתו עליו.⁸

”נַחֲנוּ נַעֲבֹר חֲלוּצִים לְפָנֵי ה'”

אלו הם דברי הרמב"ם בהלכות מלכים, שאנחנו מחונכים עליו:⁹ ”ומאחר שיכנס בקשרי המלחמה ישען על מקוה ישראל ומושיעו בעת צרה. וידע שעל יחוד השם הוא עושה מלחמה”. זוהי אינה מלחמה פוליטית כפי שטוענים, אלא זוהי מלחמתו של הקב"ה, המייחד את שמו על עם ישראל ועל מדינת ישראל! ”וישים נפשו בכפו ולא יירא ולא יפחד, ולא יחשוב לא באשתו ולא בבניו אלא ימחה זכרונם מלבו ויפנה מכל דבר למלחמה”.

זהו החינוך של הרמב"ם, ועל כך נטוש הוויכוח החוצה כיום את החברה הישראלית. לפי הרמב"ם מלחמה אינה העת למחשבה פרטית, שהלוא כולנו נלחמים למען ייחוד השם המופיע על עם ישראל. זהו החינוך של בתי המדרש שלנו, זוהי תורה של גאולה.

לצערנו, דרכנו אינה מובנת על ידי אחינו האהובים והקדושים - לא על ידי הצד החילוני ולא על ידי הצד החרדי - ולכן הם תוקפים אותנו. לפיכך, אני שואל אתכם: מי אם כן יחנך את עם ישראל? רבנו הרב דרוקמן זצ"ל טבע את המושג ”הנני”. כל אחד מיושבי בית המדרש צריך לדעת את גודל האחריות המוטלת עלינו לחינוכו של עם ישראל, ונאמר כולנו יחד: ’הנני! הננו, בשם כל ישראל ולמען ייחוד השם’.

”בתחילת המלחמה עסקו הוא וחבריו בחילוץ פצועים, וכך הצילו יותר מעשרים חיילים. לחבר בצוות הטנק אמר: ’אתה לא עומד כאן, יש לך אישה וילד. אני מחזיר אותך הביתה’. כשיצא מעזה להתרענות אמר לחבר אחר, ששימש כעוזר לרב י”צ רימון: ’אנא אמור לו, שבזכות ספרי ההלכה שלו שאני לומד בטנק אני מצליח לשמור על שפיות’. אחרי נפילתו מצאו בטנק שלו, מלבד שני ספרי ’הלכה ממקורה’ של הרב רימון, גם את הספרים: ’אורות התורה’, ’תיאום כוונות’ ומסכת גמרא ללימוד דף יומי. סימני הפיצוץ שבו נהרג יקר ניכרים על הספרים ונודף מהם ריח אבק שריפה”.

”עֲזַרְתָּהּ בְּגִבּוּרִים”

מניין באה רוח הגבורה הזו? מה משמעות הדבר עבור כל אחד מיושבים פה? מו"ר הרב הדרי זצ"ל, היה ראש הישיבה כשהיינו בשיעור ה', והוא הספיד את אריה הי"ד בלווייתו בחיפה, שהתקיימה תוך כדי המלחמה בעודי בלבנון.

פעמים רבות ניסיתי לדמיון את מעמד ההספד, בהתאם למה שתיאר מי שהיה שם. אריה היה גבוה כעץ תמר. הרב הדרי קרא עליו את הפסוק:⁵ ”צִדִּיק כְּתָמָר יִפְרַח כְּאַרְז בְּלִבָּנון יִשָּׁגָה” - כאן מגדלים ארזים! איך? על ידי ש”ש”תוֹלִים בְּבֵית ה'! זהו סודם של הבייני"שים, יושבי בית המדרש, אחד המרבה ואחד הממעט. לימוד תורה בישיבה, עוד ’סדר’ ועוד ’סדר’, מגדל לוחמים לתפארת לעם ישראל. מימות דוד המלך לא היה כדבר הזה.⁶

דרך החינוך שאנו מקבלים בישיבה מורה שלהלכה במלחמת מצווה אין שיקול של פיקוח נפש, משום שמלחמה היא דבר כללי.⁷ לצערי, משמאל ומימין תוקפים אותנו כי מאז ומעולם תוקפים את מי

⁵ תהלים, פרק צב, פסוקים יג-יד

⁶ עיין מועד קטן, דף טז, עמוד ב: ”אֵלֶּה שְׁמוֹת הַגִּבּוֹרִים אֲשֶׁר לְדָוִד יֵשֵׁב בְּשֹׁבָתוֹ” (שמואל ב כג, ח) - מאי קאמר? אמר רבי אבהו: הכי קאמר, ואלה שמות גבורותיו של דוד: יֵשֵׁב בְּשֹׁבָתוֹ - בשעה שהיה יושב בישיבה לא היה יושב על גבי כרים וכסתות, אלא על גבי קרקע... הוא עָדִינוּ הָעֶצֶן - כשהיה יושב ועוסק בתורה - היה מעדן עצמו כתולעת, ובשעה שיוצא למלחמה - היה מקשה עצמו כעץ.”

⁷ עיין עמוד הימיני ד, ד: ”כי במלחמה תוכן הדברים שכלל ישראל נהפך לגוף אחד, ולא בתור פרטים אנו מסתכלים עליהם, כי טובת הכלל היא באותה שעה לנגד העינים ולא ישגונו על הפרט”.

⁸ עיין עולת ראה, ב, הקדמה לשיר השירים: ”מה נמוכים הם הגמדים, בעלי עינים טרוטות, הזוחלים סביב לשדרת האבנים התחתונה של מגדל עופל, ורושמים את קומתו, אשר לעב תגיע, רק כדי פשיטת ידם הקטנה ומעוף עינם, שדוק ותבלול שמו עליה מצור. ואם מראש מגדל עופל יוגד להם, שרואים את הכוכב, מלא הוד ויפעה, מיד יחליטו כמה נמוך הוא הכוכב הנהדר”.

⁹ הלכות מלכים, פרק ז, הלכה טו. את דברי הרמב"ם הללו הקריא בפנינו זאב רויטמן הי"ד שהזכרתי לעיל לפני שנכנסנו לשדה המערכה. גם כשעברתי אל הטנק שלו הוא שוחח איתי על הרמב"ם הזה.